

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kivántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik a pontosan közöltetik.

Hanyatlásra sietvén a folyó év, tisztelettel figyelmezteljük kettős testvér lapunk t. olvasóit, 's különösbbe az orsz. távolabb részeiben lakókat, szorgalom- v. gyorskocsin előfizetésök iránti intézkedés végett, hogy nyomtatandó példányaink száma iránt kivántatólag rendelkezessünk 's iker lapunkkal hiány nélkül szolgálhassunk. A Jelenkor és Társalkodó jövő évben is a mostani de bővítettebb alakban, mindkettő újöntetű betűkkel fog megjelenni, helenként kétszer, minden isben két iven, 's midőn tárgyalmas kívánja, félivel szaporítva is. Az országgyűlési tanácskozások rajzát mint eddig, ugy eszentul is folyvást eszközölhető gyorsasággal 's terjedelmesen adandjuk, e fölött valamint az 1836's 40ki orsz. gyűlés végén, ugy jelenén is kedveskedünk tiszt. Pártfogóinknak a' keletkezendő új r. cikkekkel az említett évekhez hasonló alakban. Az Értesítő mindennemű hirdetését jutalmos díjért közlend. Az előfizetés díja postán 's Budapesten házhoz küldéssel boríték alatt, félve 6 p. frt, borítékalanul helyben házhoz küldve 5 forint, egész évre pedig 12 és illetőleg 10 ft. p. p. Külföldre járatandó példányok iránt egyedül a' bécsi cs. kir. főpostahivatalnál rendelkezhetni; egyebiránt pedig az ország minden kir. postahivatalainál és nálunk Pesten, uri-utczai 453. sz. Trattner-Károlyi ház első emeletén. A' czimeket tisztán kérjük beküldetni. A' Jelenkor és Társalkodó szerk.

FOGLALAT: Magyarország. és Erdély megtiszteltetés 's nyugalmas Goro Lajos 's kegyes alapítvány; Adózási új terv Rostyó; országgyűlési közlemény; kerületi ülések a városok elrendezése ügyében; főrendi viták a' börtönrendszer 's m. nyelv tárgyában; Zólyom megye; országgyűlési követ jelentések fölött; viták; p. regyesület; sat.) Országgy. legújabb.

Spanyolország (a' királyné esküje; a' ministerség bizalmi nyilatkozást nyert a' cortesstől; Barcelona meghódolásra készült, de újabb hírek szerint Barcelonával az alkudozás félbenszakadt.)

Anglia (O'Connell pörét végtelené készülnék nyújtani; udvari hírek.)

Franciaország (udvari zavar a' belga trónbeszéd miatt; szerkesztői párviald készülöben.)

Görögország (egy kis felvilágosítás a' lázadók czélja 's a' nép jelleme iránt. A' két kamrai terv.)

Értesítő.

Magyarország és Erdély

Ő cs. 's ap. kir. Fels. hannoverai koronaörökös ő kir. fenségét sz. István rendje nkeresztjével d. szesíteni 's c' rend jeloinek saját kíséző kéziratra melletti átnyújtására Hannoverában levő követét megbizni, továbbá Nádasdy Ferencz gr. m. kir. udv. kancell. tanácsost saját kérelmére, eddigi egész díja mellett, nyugállapotba helyezni 's legfelsőbb kegy. biznyságul b. t. tan. czimel díjmentesen felruházni méltóztatott.

A' nm. kir. udv. kamra a' szegniei kir. sóhivatalnál ideiglenes mázsálóvá Jellachich Ignácot, a' viravai várnagy és 30ad-szedői hivatalra pedig Böhm Józ. uszokai 30-dost alkalmazá.

N. Szébenben nyugalm. tábornmérnöki alezredes agyagfalvi Goro Lajos, a' sziciljai, sz. György, u. egyesülési katonai rend vitéze, a' nápolyi bourbon-herculanumi 's a' római archaéologiai társaságok tagja, f. nov. 14én élte 57ik, katonai szolgálatja 35ik évében érvér-daganat következtében elhunyt. A' szép lelkű, tudományosan mivel katonát minden őt ismerők tisztelete 's a' hazáját áldozva szerető honfit, mellyről a' fölállítandó erdélyi muzeumhoz tett ajánlatai biznyságot tesznek, a' nemzet részvéte 's hálája kísérik sirjába. Olajág 's cserkoszoru az élethánykodási után elpihent ősz fűrtök fölébe! E. H.

Kegyes alapítvány. A' miveltség előmozdítása 's virágzásáért a' haza oltárára tett számos áldozatit u-jakkal tetéző kegyes főpásztor erdélyi k. püspök Kovács Miklós ur ő execa, f. nov. 8d. a' brassói gymnasium gyarapítására, jelesen az ottani tanítók fizetése szaporítására ezer ezüst forintot kegy. ajándékozni, 's tüstint le is fizetni. Ugyan ez alkalommal ő exca királyvári néhai kanonok Orosz alapítványából a' gyergyó sz.-miklósi már kinyitott gymnasium számára kétszáz p. gő forintot kegyeskedett beadni.

Adózási új terv. Minthogy a' szóba hozott adózás első, ennél fogva természetesen indulatos vitátása már minden megyében keresztülment 's azóta egy kis idő is lefolyt már, remélhetni hogy ezen ügy higgadabb kedéllyel fog mindenütt tárgyalatni, valamint azt is, hogy a' történetek felett való csendes gondalkozás után mind a' két fél átlátandja, miszerint a' dolog lényegére vagy módjára nézve egyes egyedekeket kivéve többet vagy kevesebbet hibázott, heveskedett vagy tulságoskodott. Vajha bűnök ne követték volna el! — Hogy az első indítványra illy nagy fontosságú tárgy nem fogadtatott el, Magyarországnak más müveltebb országok példái után szegényedne nem válik. Voltak ugyan, kik csupa önzésből, vagy a' tárgy meglepő ujsága miatt ellenzettek; de voltak olyak is, kik alkotványunkat nem tartották igen rosznak 's azért elvetendőnek, szinte kik olly sok más fő fontosságú tárgyat láttak vele kapcsolatban, mellyek józan 's mély megfontolást igénylenek, mi-

re még idő nem volt; azért a' jelen állapothoz ragaszkodtak, mit kárhoztatni nem lehet; végre olyanok, kik azon meggyőződésben voltak — ezekhez tartozom én is — hogy nemcsak az indirect, de az egyenes adó mennyiségét is a' nemesség viseli, mert a' jobbágy olly földről fizet, mellyek a' nemességi voltak. Ezen eszme ellen többen felszólaltak ugyan olly formán, miszerint a' földesura' jobbágyi birtokot nem nézheti tulajdonának, és pedig azon okból, mert a' törvényhozás már többször rendelkezett róla; azonban mindenkor igaz marad, — 's ezt a' Vierteljahrsschrift írói is elismérik, hogy a' földbirtok, kivéve a' szabad királyi városokat, eredetileg a' nemességet illette, ezt tehát kármentesítés nélkül elvenni tőle még a' törvényhozásnak sem szabad, valamint adatott is kárpótlás az által, hogy a' direct adózás alól felmentetett. Tanuljunk Angliától, hol a' rabszolgakereskedés megszüntetvén a' rabszolgák birtokosainak 20 millió font st. adatott kárpótlásul, holott embertársának rabszolgaságba ejtését a' természet törvénye kárhoztatja, 's még is adatott kárpótlás! Véleményem védelmezése statistikai adatok hiánya miatt lehetetlen volt, noha csodálom, hogy illy tárgy azok nélkül vitatásba hozatott. Most azonban Barándy ur statistikája megjelenvén a' tárgy tisztába hozhatik. Az említett munkát olly hitellességűnek, minő magyar Statistika csak lehet, vévén, bírnak a' jobbágyok 236046 telek után szántóföldekben 6,043,860 holdat, rétekben 1,424,160 h. legelőben 1,888,368 h.)* szellőre 297,260 h. mindezekre belső fundus kell legalább 350,000 h. így tehát a' jobbágyok többet bírnak mint 10 millió holdat. 'S mit kap ezért a' nemesség? Az én számításom szerint 8652000 ftot p. p.**) azaz egy holdért körülbelül 50 krt, holott kaphatna legalább 2 pftot, mert meg kell jegyezni, hogy általán véve a' jobbágyi földek mindenütt a' legjobbak, vagy a' mennyiség pótolja a' minőséget. Mit fizet a' jobbágy adóban? Hadi adóul 3 milliót, noha, nem egészen — házi adó legfőlebb 5 millió, utcsinálásul veszek ez telekre 10 napot, deperdita 's e' felékre 1/2 m. mellyeket az urasági adóhoz tudva ki jó 18 millió, holott árenda utján kapni lehetne 10 m. holdért legalább 20 m. ftot, ennél fogva az uraság a' jobbágyot olly haszonbérőnek tekintheti, kinek haszonbéri sommájából 50 krt vesz fel, a' többivel pedig a' közpénztárhoz utasítja. — Ezek uraim! nemcsak tények, hanem számok!

Ez adózás, sőt több, mert adóztatás! 's most csak az lehet a' kérdés: vajjon az adózás, illyen formában megmaradjon-e jövőre is? Körültekintvén magamat azt látom, hogy a' teherhordás mellett nincs benne köszönet, mert a' jobbágyt az nem látja, sőt helyzete olly általános felvilágosítást talán soha sem enged fölteni, hogy átláthassa, ennél fogva harag, neheztelés mindig, indulatok egybeolvadása pedig soha sem lesz, így tehát az adózás e' módját meg kell változtatni. De hogyan? sokféle mód javasolhatnánk ugyan, azonban azok csak a' kezelést nehezítenék 's bonyolítanák szükség és haszon nélkül, illyen lenne a' házi adó egy részének elvállalása is, melly igazságtalan lenne, mivel szerénytelenül ollyannak csak kis részét is ismét kérni, melly úgy is egészen adatott, — de az új adózási rendszernél a' nemesség érdeke avagy vagyona sem maradhat ki, Anglia példája után, a' számadásból, ennél fogva további gon-

*) B. urnál a' legelő nincs így kiteve, mert még sok helyen közös a' legelő, én azonban nem véttem hibáznai, ha egy egész telek után diametraliter 8 holdat tettem, 's ez talán a' minimum.

**) Ezen somma még sokkal kisebb Barándy urnál, mert ő egy telek dézmáját 4 pft-ra teszi, én ennyitért közeprerű esztendőben szalmáját is alig adnám, — én 12 pft-ra tettem, mi sok, 's még sem jó ki nagyobb a' fentebbi sommánál.

dolkozás után nézetem szerint legigazságosb lenne, ha a' jobbágyt az eddig birt. földeket a' nemességtől azoknak valódi 's folyó árán kényszerített megváltás utján megvehetné, azután pedig az adó minden nemét mindenki egyarányban viselné.

Akár nemességi, akár jobbágyi szempontból nézem ezen eszmét, úgy vélekszem, hogy az adózási elvet ezen terv szerint érhetni el legkevesb érdekértés mellett, mert amaz nem panaszkodhatnék, hogy tőle kárpótlás nélkül vagyonának egy része elvétel, — az adói alapító adván sőt előlőt fizetvén is most rest herének 's jobbágyi földeken is urnak mondatik, noha bennek más parancsol. Így törvényes módon szép somma pénzhez juthatna, mellyet vagy investitiókra, vagy adóssági letisztázására fordíthatna, — melly utóbbi tekintet a' bank érdemében is figyelmet érdemel.**) A' jobbágyt mint más haza polgárai bírván földjeit, általa minő helyzetbe jutna, miután sok már ezt elmondotta, ismétleni nem akarom. —

Azt lehetne ugyan látszólag ezen terv ellen felhozni, hogy a' nemesség nem kívánhatja az egész föld árát, miután most sem kapja annak egész jövedelmét, valamint megfordítva a' jobbágyt miért fizetné az egész árt, holott némiképp a' föld eddig is már övé volt! azonban erre az a' természetes válasz, hogy a' nemesség nem kaphatá az egész jövedelmet, mert helyette a' jobbágyt fizette az adót, de ha ezen körülmény megszűnik, megváltozik az egész correlatio természete, 's így a' jobbágyt sem fizetvén a' nemesség helyett legkevesbet is, ajándékul egy fillér áru vagyont sem kívánhat. A' puszták birtokosait fogják talán felhozni ellenem, mint számításomból kimaradottakat, miután azonban azok száma a' többiekhez igen csekély, de egyebiránt kevés az olly család, melly régibb, vagy újabb osztályban a' pusztából kevesbet nem kapott aránylag azért, mert osztályos felei urbéri földeket voltak elvállalni kénytelenek, ezen ellenvetés megszűnik. — Ezen eszme egy más nagy elvet is foglal magában, 's annak elfogadtatását igen könnyíti, t. i. az örök megváltás, melly most sem maga az elv miatt ellenezetik, hanem azon félelemből, hogy az olly kulcs szerint fog eszközöltetni, melly által a' földesur ismét tetemesen fog károsíttatni, valamint a' robotoknál, hol egy vonós nap 20 krt váltatik meg, holott a' legolcsóbb fogadott szántásért 48 p. frt. fizette-tik. —

Végre teljes meggyőződés, hogy ha az adózási elv ezen terv szerint kivántatott volna megállapítatni, nem talált volna olly keserű 's olly sok ellenzőre, hiszem pedig nem azon húságból, melly szerint mindenki maga esze szüleményét tartja másokénál jobbnak, hanem mert 1) a' földjeiben kisebbséget szenvedett nemesség gúny tárgyává nem tétetik, 's nem ingereltetik, 2) mivel a' nemesség érdekéről is kellőleg vagyon gondoskodva. — Vegyék figyelembe ezen eszmét azok, kik az adó elvét nemcsak személyesen, de agitatio által is hátráltatják, mert ezen terv szerint az adó olve eddigi legtulzább ellenzőji által is apostasia és compromissio nélkül elfogadtathatik. Tudom, hogy ezen eszme bank, 's több más előzvény nélkül testtő nem válhatik; de én nem törvényjavaslatot kívántam előterjeszteni, avagy a' felvett tárgy minden legkisebb izeit magában foglaló hosszú cikket írni, hanem olly eszmét közleni, mellyben talán valami jó és használható is találtatik. — Ki en-

*) E' tárgyban financialis tervet előadni nem akarok, azonban vázlatkép előterjeszem, hogy a' földesur jobbágyai tartozását a' banknak lekötélvezhetné, melly által a' nemesi hypothecalis bank tőkéje annyival kisebb lehetne, mennyi a' jobbágyi birtok értéke, már pedig 10 millió hold föld értéke nem csekélység.

nél jobbat tud feltalálni, közölje, de nézetem szerint az olyan terv, melyben a nemesség érdeke ezen szempontból is figyelembe nem vétetik, sokáig fog ellenzőre találni, 's hosszú évek sora elmúlni, melyekben sokat lehetett volna elérni, 's a többi virágzó nemzetekhez jóval közelebb jutni. Rosty Zsigmond.^{o)}

Országgyűlési közlemény.

LXXIII orsz. ülés a' m. főRk-nél nov. 17.

d. e. 10 órakor. Megnyitával az ülésnek cs. i. püspök ő excja emelt szót, 's a' 3 napi tanácskozásokra vonatkozó rövid beszédében kinyilatkoztatta, mikép az ő indítványa szellemével igen összefér, hogy a' magyar nyelv és nemzetiség tárgyában a' t. Rkhez küldendő válaszüzenetben kimondassék az, mikép a' m. főrdi tábla a' kapcsolott részekben a' diák és magyar nyelven kívül egy 3dik nyelvnek diplomatikai polczra emeltetését teljeséggel nem akarja 's azon esetre, hogy ha a' t. KK. és RR.-nek indítványa a' 6-dik pontra nézve nem tetszenék, ő excja kész a' t. KK. és RR. javaslatát annál is inkább elfogadni, mert a' „használatás“ kitétel facultativ jelentésű levén, már a' „tetszősok szerinti“ értelmet is magában foglalja. E' nyilatkozását ő exjának közhelyességgel fogadja mind a' két véleményfelokozet. Meglevén az egység, olvastatott tovább az üzenet's maga a' törvényjavalat; 's ő exjának a' horvátországi bánnak a' főhivatalnokok közül a' szegéniai és diakovári p.pökök kimaradtára figyelmeztető észrevételét, a' horvátországi követnek a' törvényjavaslat elleni óvástételét, mint szinte zágrábi püspök ő nmgának, és egy fiatal grófnak a' törvényjavaslatban látszó anomaliák elleni felszólalását kivéve, alig tétetvéna' szerkezetre nézve valami észrevétel, az auránai perjelnek színté a' horvát főhivatalnokok közö számíttatása megemlítésével akkint történt a' megállapodás, mikint gyűlés elején ő excja a' cs. i. püspök nyilatkozott. Ezután felolvastatván még a' tek. KK. és RR. némelly országnagyok jelen országgyűlésre leendő meghívata iránti üzenete, kik közül elnöki jelentés szerint már időközben néhány meg is hivaték nádor ő fensége azzal oszlatá el az ülést, hogy köv. ülésben a' t. KK. és RR. a' fejrívári kérelem és a' kerül napló iránt kelt üzenete fog tárgyalatni.

Nov. 18kánker ülés; tárgya: a' k. leirat.

Némellyek a' kir. leirat elfogadása, mások ellenben a' g—i indítvány mellett nyilatkoztak. Ez utóbbi értelemben egy megyei követ így nyilatkozott: ő két körülményt kíván tekintetbe vétetni, egyik: hogy az illyr párt megzabolozására, mely két év előtt letelevé álarczát 's nyílt ellenségként lépett föl, semmi sem tétellet, midőn más részről a' Rknek a' nyelvtárgyban hozott jun. 20i határozata megsemmisítették. Másik körülmény: hogy azon kiemelt módot kelle vala nyújtani kibékülésre, 's ezt nem teszi, hanem a' dolgot élire állítja 's visszavonati kívánja törvényes határozatunkat, hogy megalázottjaivá váljunk az örömfittas illyr pártnak. 'S ez okból a' k. leiratot el nem fogadja ugyan; azonban még sem osztozik némelly megyei követeknek kifakadásaikban, mert azok kétségbeesett szájaiba illenek. Hanem fordulni kíván urunk királynkn trónjához, kijelenteni, hogy a' leirat a' nemzet és kormány közti bizalmat gyökerében rázza meg; kívánja kimondatni: hogy valamint mi gyáva nemzet nem lehetünk, úgy nem hiszük, hogy urunk királynk is gyáva nemzet fölött kívánna uralkodni. 'S addig, míg e' felírásunkra kir. válasz érkeznek: kéri a' jun. 20 határozatot épségben tartatni. Hasonlón nyilatkoztak még hárman, kik után egy a' leirat mellett szavazván, következett egy káptalani követ, ki így kezdő beszédét: az egyházi rend közül is voltak a' hazának védői 's ő igéri hogy nem fog meghalni mint hazáuruló; a' tárgyra nézve fájdalmas ugyan, hogy Horvátország egyedül diák nyelven szólhatást adott utasításul követeinek; azonban hogy ezen utasítás nem az egész nemzet összes akarátja kitétszik abból, hogy a' főrendi táblánál több horvátországi hivatalnok magyar nyelven szól; kérdi: gátolni fogják e' a' Rk a' horvát követeiket, ha orsz. ülésben diáknak akarnak szólani? (közbeszólás: nem!) no jól van! másként (mivel követet jogai gyakorlatában k. személynek sem gátolhat) az országos ülés könnyen eloszolhatik (e' közben a' folytonos láрма ellen egyik ker. elnök felszólal, látni ugymond, hogy a' magyar ifjúsággal nem lehet szépen banni. Inkább oszlassák el a' t. KK. az ülést ha nem tudnak rendben tanácskozni. Félkiáltás a' köv. közül: igaz!) hogy Horvátország jövőre illy utasítást ne adjon, hozzanak

a) Szíves köszönettel vettük a' tisztelt Értekezőnek jelen cikkét 's kértük, hogy a' tárgyat a' tárgyban mint egyéb azzal kapcsolatos közügyeinkben felvilágosításai folytatásá. A' szerk.

a' Rk. kötelező törvényt, 's addig a' határozatot függeszték föl. Most egy tisztos követ juttat szóhoz: a' tárgyhöz nem szól, mert követársá már nyilatkozott, csak Sz követének tesz némelly megjegzéseket. Sz követe azt állítja, hogy a' horvátok mellett 600 éves gyakorlat szól. Ez nem áll; mert nagy Lajos alatt az esküforma magyar volt, 's ezen esküdtek a' horvátok is. Továbbá 1444-ben midőn Ulászló Varnánál elesett, 's az ország akkori furfangos nádora Héderváry azzal ámitá a' népet, hogy a' király nemeselt el! apáink megkérték a' pápát, hogy a' királynak megjelenésre határidőt tűzzön ki. A' király természetesen meg nem jelenvén, eldődiunk a' Rákoson 1446ban gyűlést tartottak 's a' gubernátorra választott Hunyady Jánosnak magyar nyelven esküdtek hűséget. 'S a' horvátok a' hitet ekkor is magyar nyelven tettek le. — Nem áll tehát a' 600 éves gyakorlatra hivatkozás Tekintsük az újabbidőket, az 1825ki országgyűlésen (mely korban e' táblánál csak a' szóval szintugy megöszült mármarosik ö v e t B. Szt—ra hivatkozhatik) Horvátország akkori követe az öreg Osegovich, ki szintön földben nyugszik már, gr. Roggendorffot ajánlá a' Rknek honfűsítés végett, igérvén, hogy ha indítványa pártolatik, a' közelebbi orsz. ülésben magyarul fog szólani. De a' Rk a' Roggendorff névtől idegenek levén előadását nem fogadták el. Egyébiránt azon országgyűlésen gyakorlati levén az elegyületek, azokban a' főrdi táblánál a' Rndek nemes Pozsony vármegye akkori követén (Takács) kívül, mindnyájan diáknak szólottak, de nem törvényből vagy gyakorlatból, hanem csupán a' f. nádor kedvéért, kirol azt hívték, hogy a' magyar nyelven nem eléggé értik. A' magyarulszólók akkor a' hallgatóság által lepiszogattak. A' közelebbi országgyűlésen a' főRk is megegyeztek, hogy Horvátország kívánatai és sérelmei magyar nyelven terjesztessenek föl; csak aziránt nem tudtak megegyezni: vajjon a' tótországi 3 megye sérelmei Magyar- vagy Horvátország sérelmei közt küldessenek föl? 's csakugyan a' nevezett megyék sérelmei majd fölterjesztés nélkül maradtak, azonban szerencsére két vagy három megye akkor „fr. gravameneket“ küldött fel követének s a' három megye képviselőji rimánykodásukra azokkal együtt küldettek föl a' tótországi sérelmek. Illy állapotban volt mult országgyűlésen a' dolog. A' diák nyelv rendszerint figyelem nélkül mellőztetett. A' Rk a' magyar kancelláriávali concertatióknál (megvitatásoknál) eltűrték a' diák fordítását, melyet kancellária Bécsből magával hozott, vagy talán innen felvitt benedictinus szerzetesek által csináltatott. — Annyi igaz, olly roz fordítás az, hogy Cicero ha feltámadna, elsikoltaná magát hallottára. Szólónak nem itt a' helye (az egyházi rend mellett) ide a' RR. parancsából ü t mint Jegyző, hogy tehát azt ne higyük, mintha ez oldalon mindnyájan egy értelemben lennének egy pár szót szóló k. k. követének Szóló követársá azt emlité tegnapelőtt, hogy ha az egyházi rend hivatásának megfelelően, ezen kir. leirat nem érkezett volna. Erre válaszolt valamint a' k. k. tisztelt követe, de akkor lett volna válasza talpra esett, ha tettel czáfolta volna meg követársának ellenvetését. Illy helyzetben azonban szóló továbbá is hiszi: hogy az egyházi rend ha összetett vállakkal munkálkodik, ezen k. leirat nem érkezett volna. Azt is mondák k. követe, hogy bizzunk a' nagy urakban, de bizony ma már es ő v á l v a szoktuk azokat tisztelni. Eloszthatja a' kormány az országgyűlést, mi elnyomorgunk mostani állapotunkban is, de a' kormánynak bizodalomra van szüksége, kövesse tehát inkább IVdik Henrik francia király szavait, ki azt mondá, hogy egy kanál mézzel több legyet foghatni mint 20 tonna eczettel. Utána egy követ tagadja Sz követének azon állítását, mintha a' diák nyelvel élést minden horvát kívánná: mert ha ez így lenne, mertek volna tartományi gyűlést tartani. G—rel szavaz. Illy értelemben szól még két követ, kik szinte a' g—i indítványt pártolák. Egy káptalani követ B követének azon előadására, hogy ha a' papság hivatásának megfelelően, illyen leirat nem érkezett volna, feleli: hogy az akkor állana, ha lehetne bizonyítani, hogy a' papság eziránt megkérdezték és roz tanácsot adott. B. másik követe azt mondá, hogy mult országgyűlésen a' diák fordítást benedictinusok készítették, ő ugy tudja, hogy a' debreczeni iskolából fölhívott tudós professorok fordították. A' magyar nyelv pártolására nézve szemére hányja az evangelicusoknak, hogy a' debreczeni iskola nem rég is diák nyelven adá ki iskolai bizonyítványit, lutheránusok pedig egyházi schematismusait jelenleg is diák nyelven bocsátják világ elibe. Végül tagadá, mintha nyelv és nemzetiség egy lennének. Nem volt ugymond nyelvegység a' római köztársaságban, mégis virágzott. Könyünkben pedig Dániában 's Helvétiában ma is 3., Belgiumban pedig

kétféle használtatik a' köztan ácskozásokban, Sz. véleményéhez járul. A' tárgy folytatása köv. ülésre halasztott.

Kerül. ülés nov. 20kán; tárgya a' k. leirat; elnökök: Battyányi (Nyitra) Ragályi (Gömör) Jegyző: Palóczy. A' szőnyegen forgó tárgyhöz egyenkívül, mindnyájan nyilatkoztak és pedig nagy részt a' g—i indítvány mellett, mely abból áll: hogy felírás tétessék ugyan, de adandó k. válaszig a' kérdéses határozat maga épségében maradjon. A' 4ik napon kimerített előadások nagy részben ismétlései levén a' mondottaknak, csak némellyek érdemelnek közölök említést. Illyen volt egy karpátvidéki követ előadása: ő roszalá, hogy a' RR e' fontos tárgy feletti nyilatkozásainál többnyire szívhez, — nem pedig észhez szólottak. Ez eljárás a' mesebeli tücsök sorsára juttat bennünket, mely nyárban danol, téiben pedig koplal. Nemzeti veszélyről hallott említést, de ennek híre sincs; mert a' leirat nem parancsolja, hogy csupán diákn, hanem hogy magyarn és diákn engedjük a' horvát követeiket nyilatkozni. Itten hát csak forma tekintetben van különbség, épen úgy, mint különbözik a' majus 24ki tannácskozás a' jun. 20iól. Amabban B—d, P—t és T—l megyék követei (mint a' szólt által felolvasott előadásokból kitűnik) megismerik, hogy a' horvát követei törvényhozatalig diák nyelven szólhatnak, épen ezt mondja a' kormány is. Itt hát csak az a' kérdés: sértve van e' leirat általa' törvényhozás autonómiaja? de a' kérdést nem buzdításokkal fejthetni meg. Illyen nyilatkozatok után legfeljebb csak halhatatlan Kőlcseynek e' szavai juthatnak eszünkbe: oh sujtásos nemzet! ezután előadá: hogy 1790ben a' koronázási hitlevélben világosan emeltett diplomatikai méltóságra; hogy az ausztriai kormányt nem lehet irántunk bizalmatlanságról vádolni, mert annak saját érdeke parancsolja, hogy az orosz növekedő nagys. ellen hazánk kal szövetekezék. De más tekintetben sem vádolhatni a' kormányt; mert hogy annak tettét kellőleg bírálhassuk meg, mindent összefüggésben kell megítélnünk. Hisz B. követe is megismeri, hogy a' kormány magát ez utóbbi 3 év alatt jól viselte 'sat. Egy másik követ annak megmutatására, hogy az ausztriai korm. általában nyelvünk iránti idegenségről nem vádolhatni, fölhívá az 1559: 9. t. cz. annak próbájaul, hogy a' magyar k. kancelláriától kiadott minden parancs, magyar nyelven rendeltetett kiadni. Makszimilián császár a' protestans pap által neki ajánlt biblia magyar fordítását elfogadta, József császár pedig törvényen kívül tett rendeleteit magyar nyelvre nézve is visszavonta Ferenc király 1817ben Erdélyt látogatva, midőn Kolozsvárott a' kormányzéki tanácsban elnökösködék, a' németül előadni készült kormányzéki tanácsost magyar nyelven előterjesztésre utasította. Ugyan ő 1825ben megegyezett, hogy a' magyar testőrsereg évenkénti számadásai magyar nyelven vitessenek 1830ban pedig bizonyos egyedet, kit Pozsonymegye a' testőrsereghez ajánlott, magyar nyelv nem tudása miatt vettett vissza. Szóló felirni kíván ugyan, de a' jun. 20i határozat felfüggesztésével. A' köv. szónok B. és Sz. követének előadására tett némelly megjegzéseket. Az első intett bennünket, hogy a' vitát el kell még az országgyűlésen mellőznünk, 's egyszersmind figyelmeztete a' veszélyre, mely különben reánk vár. De ezt nekünk a' kormány közbejötté nélkül tennünk nem lehet. Mert lehetne e' a' szláv mozgalmaknak magunk erejéből elejét vennünk? ha a' h. t. tanács a' magyar nyelvet csak intézvényeinél használja, tanácskozásiban 's jegyzőkönyvei vezetésénél pedig diák nyelvel él, ha a' m. kir. udv. kancellária csak megszorított engedélyek alatt fog magyar nyelvet használni; lehet e' a' 3 év alatt Horvátországban nagyra nőtt szlavismust meggátolnunk? az országista párt Angliában a' parlament egy szava által folytatott el. Illy erővel fogna birni nálunk a' szlavismus ellenében a' felség egyetlen szava. Azt is tanácsá B. követe, hogy nekünk mint erősbekek illik engednünk a' sokkal gyengébb horvátok irányában. Ez állítás ellenében szükség a' históriába tekinteni, mi szólónak különben is kedves foglalkozása. Hajdan az olaszországi városok polgári jogot követeltek Romától; mit ez megtagadván ebből kerekedett a' híres bellum sociale. Ebben Róma győzött, 's mit tett? a' legyőzötteknek megadá azt, mit tőlük előbb megtagadott: nyujtsanak nekünk a' horvátok békés jobbot; e' nélkül engednünk nem lehet. A' horvátokkali harcban a' kormány lehet közbenjáró. De abban áll ő a' közbenjárás, hogy minket kárhoztasson? a' közbenjárónak mind két részre igazságosnak kell lenni, holott most a' kormány a' horvátok egy oldalú utasításán indulva, törvényes határozatunkat megsemmíteni törekszik. A' kormányoknak mást mint a' nemzetek javát előmozdítani nem szabad. Ha a' magyar kormány igazságos és részrehajlatlan közbenjáró lesz, vége minden

bajnak. Mi a horvátok nemzetiségét elfojtani nem akarjuk, csak azt kívánjuk, hogy az itteni tanácskozás nyelve magyar legyen. Sz. követét kérdi: volt valaha egy nemzet nyelve iránt, mint mi? más nemzeteknek csak a diák nyelv ellen kelle küzdeniök. Sőtve látja a kir. leirat által szóló e' tábla autonomiáját. Ha Magyarorszában Tagsatzung lenne, mint Helvetziában, akkor nem terjedhetne ki a határozat egyes követre. Ha a horvát követek tagjai e' táblának: miért jönnek olly utasítással, mely a tanácskozást gátolja; de teszik e' azt? ha ezt lehet bizonyítani, akkor vele kezdet fog, máskint nem. Tagadja, mintha a kir. leiratban csak az foglaltatnék, mi itt majus 24-én mondatott, nincs a majus 24-iki határozat a' junius 20-iki határozattal ellentétben, mert amabban a horvát követek barátságosan szólították föl, hogy magyarul beszéljenek. Ezt ő nem tevé, most a jun. 20-iki határozat áll, mellytől visszalépni nem lehet. Ha a horvát követek nem tettek ovást akkor, midőn a két tábla közti üzenetek, sőt a törvények nyelveül is a magyar határozattal, mikint sértheti a kérdéses határozat azok municipális jogait? hacsak azt nem akarjuk, hogy Zágrában határozassék el az itteni tanácskozás nyelve. A kormány még eddig nemzetiségünk iránt nem nyilatkozott; s ez oka, hogy irányát a régi remnicentiális szerint itéljük. Végül nyilvánítja, hogy mi a horvát nemzetiséget elnyomni nem akarjuk, de ha az összeütkezésbe jönne a mi nemzetiségünkkel, tegyen a kormány végzést, s akkor ki fog sülni, hogy illy kicsinyiség nem érdemli a föllépést. Köv. szónok tagadja, hogy Varasd, Zágráb és Körösmegyék Horvátország lennének, hanem azok Slavóniát képezik; abbul hogy horvátul beszélnek, nem lehet ellenkezőt következtetni, máskép a Soprony és több megyében nagy számmal lakó és horvátul beszélő egyedei is Horvátországhoz tartoznának. De hol vannak hát az 1791: 59. emlitett horvát birtokok? azok nagy részben török hatalom alatt állnak. Sajnája tehát, hogy ezen megkülönböztetés a kir. leiratban nem tétetik, s azt hiszi, hogy ezen nemzetek kicserélése egykor annyi küzdésbe fog kerülni mint az alsó tótországi nemzet meghatározása 1836-ban. Igazolja pedig föntebbi állítását az 1608: 1. tcz. melly midőn Magyarország alkotórészeit előszámálja, nem mondja, hogy a slavonai megyék in concreto képviseltessenek: de igenis a magyarországi megyéket. A municipiumok érvényességére nézve fő hívá a III. rész 4-ik címét, melly világosan mondja, hogy a munic. jogok csak azok közt érvényesek, kikéi, s ezeknél az utasítás sem lehet több erejű, s mind ezen oknál fogvást a g-i indítványt pártolá, végül még Sz. vgye követének maibeszédére válaszolt egy más m. követ. Sz. ugymond bennünket, kik vele nem értünk egyet, süjtásos nemzetnek nevezett. De bizony az ő előadásában sincs más mint süjtás és vád. Kérdi: mi okozta a RR ingerültségét? a leirat, és az érdemes követ Pythiája, ki mindenfelé hirdette az országgyűlés elosztását. Ugyanis vádol bennünket, hogy mi a nemzet szemébe port akarunk hinteni, de e' vád is reá hárul; ő akart ugyanis port hinteni a nemzet szemébe, midőn a majus 24-iki és jun. 20-iki határozatoknak egymással összeütkezését akar megmutatni. Port hintett végre akkor is a nemzet szemébe, midőn Deák Ferencz szavait felolvastá; hiszen azok egészen más belső viszonyokra, nem pedig irántunk állásáról mondatlak. Tücsökhöz is hasonlított bennünket, de épen akkor lesz tölben ennünk, ha mind tölben mindnyárban a nemzet is ég felett gondoskodunk. Mellyek után a többség a végzés kimondását sürgetvén, az elnökség kimondá, hogy a g-i indítvány nevezetes többség által elfogadtatott. A felirás föltétele a 4. ker. Jegyzőre bízott. Holnap a k. vsok iránti munkálattal azon része fog tárgyalatni, melly azok országgyűlési szavazatáról szól.

Kerül. ülés nov. 21-én. Elnökök: Ragályi, és Batthányi; Jegyző: Szentkirályi. A kir. városok országgyűlési szavazatáról, követválasztásról és országgyűl. utasításokról rendelkező VII. résznek 395. §-a felolvastatván, egy kir. vsi követ a választmány által követelt olvet, mellynél fogvást a kir. városoknak összesen 16 szavazat adatik, ol nem fogadhatja; mert a kir. városok összesen hatszáznál több portától fizetnek adót, midőn a megyék nem adóznak; továbbá a vgyei követek csak a nemességét képviselik, a városi követek pedig az egész polgárságot. Ámbár tehát 47 szavazatot nem kíván, mivel erre a megyéknél többséget nem remél; s mivel ezt magok a k. városok sem kívánják, mellyek követeik egyikét többnyire haza hívják, hogy kettő ne legyen itt (zugás a városok közt) de legalább kéri a RR-t, hogy a szavazatadásnál arányt tartani mól-

tóztassanak. Erre a választmányi's most kerületi jegyző: fő kérdés itt mond, mikint kelljen a megyei képviseletet a városokéval összeilleszteni? itt minden esetre már a fenálló megyei képviseletet kelle sinórmértékül venni, még pedig tekintetbe véve, hogy ezen képviselet nem népszámhoz, hanem municipiumhoz van kötve. A választmány által javasolt szám a népesség és kiterjedéshez képest arányon fölüll áll: de ez készakarva történt, mivel e' részben a külföld példája szolgált követésül. Ugyanis Angliában a városok képviselete a többihez úgy áll mint 3 az 1-hez. Mondatott a választmánytól is, hogy a vsok joga törv. alapszik's elnem idősihet. Ez igaz, de a jog ha elnem idősi is, modorában a használati alkalmazásában változást szenvedhet. — S ez oka, hogy 16 nem 47 és nem 8 szavazat adatott. Második kérdés volt: mikép osztassanak föl ezen szavazatok az egyes városok közt. Első terv volt: hogy a nagyobb városok képviseltessenek s ezek képviseljék a kisebb városokat is. De ennek tömördek akadályai voltak. A választmányt itt inkább a jövődő vezérlette, mint a jelen; remélte, hogy eljő az idő, midőn a képviselés arányát a népesség s kiterjedés fogja határozni. Ezen alapra kellett a választmányt építeni. Innen van: hogy 30 ezer lakosra jó egy voks, s így Magyarország 12 millió lakosánál lenne 400 voksa. Igaz, hogy Pestnek 85 ezer lakos mellett csak annyi voks van mint Pozsonynak 34 ezer mellett: de ez így áll Bihar és Torna megyére nézve is. Végre a be nem cikkezett 4 város tekintetbe azért nem vétett, mivel ezeknek könnyebb várnai a jövőtől mint a többinek. Egyébiránt ez a Rktől függ; s ha ezek beczikkelyeztetnek, törtenhetik a városokra nézve ujfelosztás. Ezután egy megyei követ 12 vokst ajánlott, midőn az utána szóló kir. városi követ egyenkinti szavazást szorgalmazott. Utána egy megyei követ kérte a Rkt: ne kössék magokat a 16 szavazathoz annyira, hogy ha a k. városok idővel szaporodnak, azon tulmenni ne lehessen. Egy vég vármegyének ifju követo a városi szavazatok osztásánál a nemzetiséget és alkotmány szentségét kívánja fő szempontul tekintni. Küldöji minden 30 ezer lakossal bíró városnak egy szavazatot adva, a többi apró várost mellyeknek most nincs voksuk, a megyék kebelébe kívánják felosztani. Ha ezt elnem érhetné, 4 szavazatot ad azon hozzátétellel, hogy országgyűlésről országgyűlésre szabassék meg a szavazat, úgy, mikint valamely város magát nemzetiség tekintetében érdemesíteni fogja. Egy kárpát-vidéki követ 15 szavazatot kíván adni, de ezzel kisebbségben állván 16-ra szavaz. Angliában igaz, hogy nincs úgy mint Amerikában, hogy 40 ezernek volna egy voksa; de ennek oka náluk az, hogy tabularasa nem volt előttük. Heterogen vokssal a városok nem birhatnak. Első kérdés volna a szám, azután hogy kerületi szavazat legyen-e vagy egyenkinti? Egy más megyei követ szavazást sürgetett, midőn az utána szólott az 1608: 1. 1791. és 1790. tczikkek nyomán egyenkinti szavazatot kért, mit ha elnem érhetne, a választmányi munkálathoz ragaszkodik. Elnök: legjobb lenne azt tűzni kikérdésül: mennyi legyen a szám. Erre egy megye a szavazatot kettőztetni nem kívánja, mint hogy ez az országgyűlés rendezésébe vág, azért is ezt kíváná előbb eldöntetni. Egy más megye ellenben első kérdésnek látja: vajjon Arad, Eszék, Pécs és Felső-Bánya városoknak akarunk-e szavazatot adni? Az elnök által kitűzött kérdést helyeslé az illetékes kerületi jegyző. Utána pedig egy megyei követnek küldöji csak a 4 ros beczikkelyeztetés[eset] adnak a városoknak összesen 16 szavazatot. Volt még egy követ, ki a 4 város iránt azért is kívánt előbb tisztába jönni, mert azok sok kis városnál jobban megérdemlik a képviseletést. Az ülés kezdetén felszólalt kir. városi követnek társasá kinyilatkozatá, hogy a mennyiben követtársasá azt mondá, mintha magok a városok sem kívánának külön külön egy egy vokst, vele nem ért egyet. Illy helyzetben szavazás kezdetett meg e' kérdés felett: mennyi legyen a szavazatszám az összes kir. városok részire? Nyitra megye és az egyházi rend nem szavaztak, Pozsony és Soprony 16, Trencsény szinte 16 (a' 4 várost is ide értve) Vas és Nógrád 8, Zala 16, Liptó 15, Komárom 12, Bars 16, Veszprém 12, Hont 8, (20 ezer lakosnál nagyobb népességre egyet) Győr 16, Somogy 12, Baranya 16, Fehér 12, Esztergom 8, Mosony, Pest, Tolna, Árva 16, Bács, Turóc 8, Pozsega 16, Verőcze 18, Szerém 16, Zemplény 27, Sáros 16, Ung 12, Szatmár és Szabolcs 8, Gömör, Borsod, Heves 16, Bereg 4, Torna, Ugocsa, Bihar, Máramaros, Csongrád, Békés, Csanád 16, Arad 8, Temes 13, Torontál, Krassó, Abauj, Szepes, Zólyom 16. Előlegesen Zólyom utasításánál fogva minden

k. városnak 1 szavazatot, a megyéknek pedig külön külön 2 szavazatot kívánt adatni, Zemplénymegye követo szinte anyautasításánál fogva minden 25 portásnál nagyobb városnak 1 szavazatot külön külön, a többinek pedig 1/2 indítványozott egyenkint adatni, de utóljára e' két megye mintszinte azok is, mellyek 15 szavazatot kívántak az összes k. városoknak adatni, illyen levén többek közt Liptó, Szepes azon megyékhez számláltattak, mellyek a k. városok ország. szavazati járandóságát 16-ban állapították meg. E' szerint a többség a szerkezetet helyben hagyta, vagyis 16 szavazatot kívánt adni az összes k. vsoknak. Szavazási 2dik kérdésül tüzett ki: kettőztessenek-e a voksok, és így: szerkezet-e vagy nem? Szatmár és Nyitra nem szavaztak, 36 megye pedig 1 ellenében a szerkezetet fogadta el. E' szerint a többség mind a városok mind a megyék szavazatát kettőztetni kívánja. Végre 3ik kérdés volt: vajjon a megadott 16 voksban részesíttessék-e a még be nem cikkezett 4 város? N. B. városai gen ajánlá Felsőbánya városát. Egy megye követo pedig két kérdést véltit eldöntendőnek, mellyek egyike az lenne: beczikkelyeztessenek-e ezen városok, másika pedig az: hogy részesíttessenek-e az összes k. városoknak szánt 16 voksban? Az utána szóló követ nem kívánja őket részesíteni, mert a 16 voksból nekik különben is kevés jutna. Egy más vgyei követ ellenben igenis kíváná a 4 várost a 16 voksban részesíttetni, mert ugymond a 16 voks most is sok kir. városoknak, tehát elég jut belőle a 4 városnak is. Egy értes megyei követ így nyilatkozott: nem itt a kérdés: adassék-e a kérdéses 4 városnak voks vagy nem, hanem az, hogy be vannak-e cikkkelyezve vagy nincsenek? csak azért, mivel a 4 városnak privilegiuma van, vokst nem ad, mert igazán az filius volna ante patrem. Azon kérdés, hogy beczikkelyeztessenek-e vagy nem, szinte időelőtti, előbb az iránt kell biztosítatnunk, hogy a fels. a nevezett szabadalmú város-rendezési javaslatot helyben hagyja-e vagy sem? A köv. megyei követ így fejezte ki magát: a kérdéses városok nem vokst kérnek, hanem beczikkelyeztetést. Ha van abnormis helyzet, az bizonyosan azon 4 városé. Hazánk ugyis anomaliák hazája, ne teremtsünk új amphibiumokat. Most ismét úgy nyilatkozott egy megye követo, miszerint ő nem kíván a 16 voksnál megállapodni, sőt szerinte nyitva kell maradni a többi város számára is az utnak szavazatadásra; utána egy megyei követ ezen 4 város beczikkelyeztetési kérdését a postulatumok közé vélte utasítandónak. Végre egy köztisztelő megyei követ e' 4 város sorsának eldöntését kedvezőbb kinézésnél fogvást jövő országgyűlésre kívánta halasztatni. Kétséget sem szenved ugymond, mikép a városok szaporodása a megyei institutiót nagyon gyengíti e' tekintetben tehát; megyék elrendezését illetőleg is tisztába kell előbb jönni, mintsem a talán meg nem elégtült városok számát szaporítani. A tanácskozás más napra halasztatott.

LXXIV. orsz. ülés egyedül a' m. főRknel nov. 18-án d. e. 12 1/2 órakor. Országbíró ő nmsga elnökle alatt köziratra bocsátás végett a' főRknek magyar nyelv tárgyában kelt IV. és a' börtönrendszer's némelly meg nem hívott főrendiek iránti 150 viszonzónetjök felolvastatván az ülés elosztott.

LXXV. orsz. ülés egyedül a' m. főRknel nov. 20-án d. e. 11 órakor. Nádor ő fens. elnökle alatt, azon válaszüzenetek szerkezeté, melly a' LXXIV. ülésben felolvastatván köziratra bocsátatni rendeltetett, meghitelesítetvén az ülés elosztott. —

Ker. ülés nov. 22-én tárgy: a' bakabánya petítio's kir. városok rendezése. Mielőtt a' szönyegen levő tárgy, f. i. a' k. városok rendezése tanácskozás alá vétetett, Hontmegye követo bemutatá a' Rknek Bakabánya 241 polgárai folyamodványát, mellyben mostani képviselőjük D ellen ovást tesznek s egyszerűs mind nyilvánítják: hogy miután előbbi követük H. P. a' város további képviseletéről szerénysége miatt lemondott, új követet fognak választani. Egy megyei követ kívánta, hogy jövődőre illyes folyamodványok ezen tábla országos elnökének mutassanak be. Egyébiránt a' kérdéses folyamodvány köziratra bocsátatott. Ezután átmentek a' Rk. a' kir. városok rendezése iránti munkálata's elfogadák azon indítványt, hogy a' 4 város (Eszék, Arad, Pécs, és Felsőbánya) beczikkelyeztetése ne utasíttassék a' sérelmek és kívánatok tömegéhez, hanem akármikor elővethessék. Egy felső vidéki követ ovást tett Eszék beczikkelyeztetése ellen annál fogva, mivel az emlitett várososhoz a' Dessewffy család jogot tart's eziránt a' kamra előtt már egyezkedés utján van. Az illető megye követo pedig fentartá, hogy ez érdembeni feleletét annak ide-

jében, midőn a' becikkkezés tárgyalatni fog, előadhassa. Most Szatmárnémeti követe kérte a' Rket: adnának küldőinek egy voksot, mert ugymond városa mind nemzetiség tekintetében fontos jelentőséggel bír, mind a' katonatartás terheiben nagy részt vesz; mind végre a' zsidók föl-szabadíttatásától a' Rk. kívánata szerint nem idegen. N. Bánya követe pedig azon oknál fogva kérte városát Szatmárnémetitől külön választatni, mivel küldőjibányászattal, Szatmárnémeti lakosai pedig földműveléssel foglalkozván, a' kettőnek érdekeit ugyanazon követ kel-lőleg nem képviselheti. Az illetékes kerül. jegyző, a' szatmári kívánattól nem idegen, egyébiránt kérte a' Rt, hogy jövendőre a' kir. városok kerületenként küldhes-senek követet, hogy így ne legyen tört számokkal baj, hanem minden kerület egyegy szavazattal birjon. — A' szatmári kívánat (hogy t. i. a' nevezett város maga egy voksal birjon, s ezzel összekötetésben azon előterjesz-tés, hogy N. Bánya 1/2 szavazatot nyerjen) utóbb a' szö-lők által egy értelműleg pártoltatott s csakugyan a' pesti kívánságnak szavazás után (36: 12. ellen) történt el-vettetésé után az mondatott ki elnökileg határozatnak, hogy Besztercebánya, Libetbánya s Breznóbánya együtt nyerendnek egy voksot, az ott felmaradt 1/2 voks pedig Szatmárnak adatik s így ez jövendőre egy szavazattal fog birni; ellenben N. Bánya (addigis, míg majd a' becikk-keztetendő Felsőbányával összekapcsolatnék) 1/3 szava-zattal ruházattal fel. Végül Kaproncza, Körös, Pozsega városokra, ugyszinté Károlyváros és Szegnia (Zeng) vá-rosokra nézve a' szerkezet meghagyatott ugyan, azon-ban egy megyei követ értelmében ovás tétetett az iránt: hogy a' Rk ezen összezsútlás által a' nevezett városok-nak Horvát- vagy Magyarországhoz tartozását, vagyis a' territorialis kérdést eldöntöttnek nem tekintik, hanem annak megvitatását maga helyére s idejére főtartják.

Orsz. ülés a' t. KK. RRnél nov. 22én A' m. főRk a' magyar nyelv s némely főrendűek meg nem hi-vatása, ugyszinté a' bünt. t. javaslat tárgyában kelt vá-lászüzeneteiket országbírói ítélő mestertől átküldvén, ez utóbbi fölolvastatott vétetett, a' két első pedig nádori ítélőmester által köziratra bocsáttatás végett fölolvastattak s ezzel az ülés elszlott.

LXXVIIk orsz. ülés a' m. főRknél, nov. 22kén d. e. 10 órakor. A' büntető rendszer iránti ü-zenet hátralevő része hitelesített, azután tárgyalás alá vétetett üzenete a' t. KK. és RRnek a' Fehérmegyében f. e. pünköszt hava 3kán tartott tiszt. és követválasztási za-varok felőli kir. biztossági jelentéseknek többi hasonlő kir. biztossági tudósításokkal együtt országgyűlés elé leendő terjesztése iránt a' m. főRkhez, a' felirási javaslat-tal együtt. Először szólt egy m. főisp. gr. nem titkol-hatja elcsudálkozását ugymond, hogy a' t. Rk illy kérel-met vettek alapul felírásukban, mely a' m. főRk előtt isméretlen, s mellynek tárgyalásába magok a' t. RR sem bocsátkoztak s a' melly ha csakugyan egy történt volna is, az üzenet vázlatából tán gyaníthatni a' közigazgatás körébe tartozik, s inkább multra szól s jövőre adatot nem is szolgáltathat. Ha csakugyan felvilágosító adato-kat kívánnak a' t. Rk a' választási kihágások korlátozá-sához irányadásul, miért nem tették azt a' kir. előadá-sokra adott válaszfóliatban? miért indította ezen kérel-mökre a' Rket csupán az egyszerű előadás, melly kellő hitelességgel, mint halljuk, ellátva nincsen. A' folyamod-vány, mellyen a' t. Rk elindulnak, velünk ugyan nem kö-zöltetett, de az iratokból mégis olyanforma jó ki, mint ha Fehérmegye Rdei sérelmököt bepanaszolták volna már törvényes bírások előtt. Ez esetben tehát a' tárgy törvényhozás clibe nem tartozik. És így, mivel a' folya-modványt a' t. Rk nem közölték s így hitelesen tudni sem lehet, vajjon mi az tulajdonképen? a' t. Rk. javas-latát szóló nem pártolja, hanem kívánja megüzentetni, hogy elég okot épen most a' m. főRk felírásra nem látnak. Ezután így szólt egy mélt. báró: midőn előttem a' szóló előre bocsátá, hogy a' t. Rendek olly kérelemre ala-pítják felírásukat, melly ide átküldve nem volt, azt vár-tam: indítványa az lesz, hogy a' t. Rk a' m. főRkkel a' kérelmet is közöljék s ezen esetben indítványát én is pártolnám, de m. ur azt bár nem ösmeri, olyannak tart-ja, melly a' közigazgatás körébe tartozván, a' t. hozás-nak bírások alá nem esik, sem adatul nem szolgál a' jövőre hozandó törvény készítésénél. A' m. urnak igaz-sága van egy részben ugyanis, ha a' választásoknál ki-csapongások történnek, a' törvény meg nem tartatása miatt, azokat orvoslanigenis e' közigazgatást i leti, de ha azok nem a' törvények meg nem tartásából, hanem hiányaiából származtak, ugy a' t. hozás kötelessége belé avatkozni. Pedig itt épen ez eset forog fen, itt a' törvé-nyek hiányosak, mint ő fels. is elismerte, midőn azok

javíttatását előadásai közé sorozta. Fehérmegye peti-tióját tárgyalni s mint sérelmet előadni szinte kötelesség, de csak akkor, ha a' sérelmes tény inquisitio után tisztára lesz hozva. Azonban itt nem sérelmet orvoslanak, s nembírókép kívánnak fellépni a' t. Rk, hanem meg-tudván, hogy Fehérmegyében választási kicsapongás történt, hogy Fehér Rdei kir. biztost kértek s tudván, hogy ez ügyben hiányos törvényinket javítani kell, kéri-k közöltetni a' biztos munkálatait felvilágító adatul egy olly ügyben, mellynek fontosságát a' kir. felség is elismer-vén előadásában kitűzte. Ezt én igen helyesnek talál-ván teljesen egyetértek és szavazok a' Rkel. A' köv. gr. előre bocsátván mikép ő fels. kir. előadásában nem azt tűzte ki, hogy bírásokunk, hanem törvényt hozzunk a' megyei kicsapongások tárgyában, állítása szerint a' t. hozási teremben csak általános törvény alkotásáról le-het szó, mellyhez specialis adat nem kell, ugyis tudva levén az általános kicsapongások, s mivel hosszasan előadva a' törvényhozásban csak eszmezavart szólnék pártolja az a' — — — i főispán indítványát. Ezután így szólt egy főisp.: nálunk kérelmi jog ugy kifejlődve nincs, mint más országokban, a' municipalitás körében áll az, mi másutt a' kérelmi joghoz tartozik. Ezekből nálunk nem lehet a' kérelmi jogot a' municipiumok autonómiájának sérelme nélkül annyira korlátozni. Ezen ügy orvoslása kir. jogok alá is tartozik. Kettős tehát az ok: miért nem avatkozhatik belé a' törvényhozás t. i. a' municipalitások függetlensége s kormány jogai, de mint a' Rk naplójá-ból tudjuk, ezen kérelem ellen Fehérmegye nagyobb ré-sze ovást is tett követei által. A' többségnek tehát panasz-a nem levén, a' kérelem megszűnik. Most egy báró emelt szót: egyetértek ugy mond az a' — — — i főispánnal, hogy itt bírásokunk nem kell. Nem kívánják azt a' t. Rk sem, mert azon köztudomásu törvényeket sem sorolták el, hogy a' fehéri nemesség nagy része katonai erőszakkal gátoltatott a' választási joggyakorlatban, ez ügyben a' megye kir. biztost kért nyomozás végett küldetni. Itt más kérdések forognak fen t. i. 1) az van e' kérelem jogunk e' s? 2) vajjon fehérvári nemesek helyesen gyakorolták e' azt? elsőre nézve ugy hiszem, mindnyájan egyetértünk, mert hiszen mind alkotmányos polgárok vagyunk, s kü-lönben is elég példát találunk reá törvényinkben s a' gyá-korlatban. A' második kérdésre azt felelhetnék némel-lyek, hogy azt a' fehériek nem gyakorolhatják, mert ha a' többség nincs megelőgölve a' választással, ugy hja vissza a' követet, ha a' kisebbség, ugy nincs oka panasz-ra. Ugyde megtartatott e' a' normalis állapot? nem, mert a' választásba idegen hatalom avatkozott, de más részről a' többség is elnyomhatja hatalommal a' kisebbséget, — pedig a' kisebbségnek ép olly sérthetetlenek saját jogai mint a' többségéi. Mondhatnák azt is, hogy a' munici-palitás autonómiája nem engedi korlátoztatni a' megyei vissza éléseket. De így municipalitási anarchia állna be, mellyet még az sem pártolhat, ki a' centralisationnak leg-nagyobb barátja. Csak az tehát a' főkérdés: itt van e' már ideje ezen felírásnak? s erre azt felelem igen, mert itt van ideje annak, hogy a' k. biztosok rossz híre valahá-ra megszűnjék, mit csak az által érhetni el, ha tetteik nyilvánosságra hozatnak. A' felirást tehát mind a' kor-mány mind az ország javából pártolom. Egy báró: kérel-mi jogunkat gátló törvényfelhozni alig lehetne, míg a' gyakorlatból számos példát idézhetünk mellette. Az 1825dik orsz. gyűlésen gr. Pálffy Ferencz folyamodtá-nak nyomát találjuk törvényinkben, az 1840kín gr. Bat-thány család folyamodása elfogadtatott. De mindezeknél nagyobb erejű a' középszolnoki eset ugyancsak az 1840. orsz. gyűlésen. Az és a' mostani eset közt pedig külön-ség nem levén, ha akkor gátlására okot nem láttak a' m. főRk, ugy most sem találhatnak. De mondhatná va-laki mégis, hogy a' két eset közt különbség van, hogy az erdélyi rossz szokás szerint gyűl. nem tartatván, mu-nicip. jogait a' középszolnokiak nem orvosolhaták; Fehérben ellenben gyűl. tartatván, ha alapos a' sérelem, orvosolhatja a' vgye. Ugyde Középszolnokban ki inqu-irált; vajjon többség volt e' a' folyamodók részéről; azon-ban a' kisebbség kérelméis pártolni kellene, mert jogai szabad gyakorlatában egyet sem korlátozhatni. A' folya-modás joga kétféle: ő felségéhez, midőn a' többség sért-etik, vagy ide a' törv. hozáshoz, midőn a' többség orvos-lást ön nem nyer, vagy ha a' kisebbség sértetik a' több-ség által. De ezen jogok egyike sem kizáró jog. Azonban köz tudomásu, hogy a' többség kir. biztost kért s az még sem nevezetett Felírás tehát csak azon okból is szükséges, s ezt a' m. főRk azért sem gátolhatják, hogy gyanuba ne jöjenek, miszerint, talán azért ellenzik, mi-vel a' zavar felülről jött. A' köv. 4 szónok mind az a' — i főispánnal szavazott, az utolsó említé, hogy az 1840ki

eset nem választási sérelem orvoslása, hanem az orsz. gyűlés kiegészítése végett volt fölterjesztve. Egy gr. következőkben fejezte ki magát: az üzenetből három do-log világos; 1) hogy a' fehériek folyamodtak; 2) hogy a' többség kir. biztost kért s 3) a' t. Rk kérelme, hogy a' biztos munkálata az országgyűléssel közöltessék, mi-szerint belőle az országgyűlés tapasztalást merithessen. Én ezt fölőtte szükségesnek találom a' végett, hogy a' munkálata üdvös, ne pedig fél oldalú legyen. Ezt hozza magával a' parlamenti szokás is. Példa erre az, hogy Franciaországban tudtára esvén a' verificationalis választmányuk, miképen két köv. t. elő-re meg lett volna vesztegetve a' kormány által: azon-nal inquisitio nevezetett s a' vád kiszűlvén, a' megvesz-jegetett emberek hivatalaikról elmozdítottak. Én ezt a' jelen esetre nem alkalmazom, még kevesbbé teszem föl a' fehéri főispánról, hogy törvénytelen eszközöket hasz-nált volna eljárásban, mert azt olly közkedvességű, sze-lid jellemű férfuról föltenni is vétek volna. Hanem az igaz, hogy vannak főispánok, kik többször okai megyé-jökben a' zavarok mint a' gatyás kortések; főispánok, kik a' szabad választést mindenféle erőszakos eszkö-zökkel gátolják, p. o. egy szomszéd megyében a' leg-közelebb választásnál a' közbizodalmat bíró férfit min-denféle unszolásra sem candidálta a' főispán, hanem fegyveres erőt állított ki a' kéro sereg ellen. Csak vall-juk meg: ez Fejériben is így történt. Van tehát okunk felírni, s a' kicsapongásokról adatot kérni. Végre fi-gyelmezteté a' m. főRket, hogy nemzetünknek legszen-tebb emlékei, legigazságosabb királyink porai illy meg-fertőztetett helyen mint Székes-Fehérvár nem nyughat-nak, azért vitessük át őket Budára, addig is míg őket a' gr. Sz. I. által tervezett üdvleldébe tétethetők; erre egy gróf figyelmezteté az előtte szóltat, hogy a' 17ik században egy budai török basa feltörtvén a' kir. sir-boltot, a' holt testeket drágaságaikkal együtt Konstan-tinápolyba vitette, s itt a' hamvak szélnek eresztettek. Egyébiránt az a' — i főispánnal szavaz. Egy báró azt fe-leli egy főispánnak, hogy a' Középszolnokot illető felí-rás nem az orsz. gyűlés kiegészítésére volt intézve, mert az iránt külön felírás tétetett. Egy gr. az a' i főispán indítványából annyit fogad el, hogy a' t. Rk közöljék a' m. főRdi táblával magát a' folyamodást is, hogy meg le-hessen itélni, miszerint az törvényhozás elé tartozik ó vagy sem? Egyébiránt a' megyei kicsapongásokat ko-rlátozandó javaslat-készítésnél csakugyan adatokra van szükség, mellyeknek elég bőrvében vannak ugyan a' t. Rk, midőn a' törvénytelenkedő főispán kisebbségben maradt, de ha egyszer sikerül a' főispánnak különféle u-takon módokon többséget vinni ki, már akkor nem hoz-hatni többé napfényre a' visszaélések s kihágások okait. A' petitionalis jogot ugy tekintjük szóló, mint egyetlen u-ta t, mellyen a' törvényes jogai gyakorlatában sérelmet szenvedett minoritas magának elégtételt szerezhet. Mi-dőn tehát a' t. RR. a' folyamodók előadásán nem indúnak el, hanem az e' tárgyban küldendő commisiótól kéri az adatokat, mit csudálkoznak azon a' m. főRk? hisz nem olly viszonyban állunk mi kormányunkkal mint más or-szágok, ministereink nem készítnek nekünk billt, ha-nem általában mondatik nekünk a' k. kir. előadásokban, hozzunk kereskedési, tisztválasztási kicsapongásokat korlátozó törvényt s at. Eszerint nagyon természetes, ha kormányunkhoz az illetékes törvényhozásban felvi-lágosításul szolgáló adatokért folyamodunk. Mon-datik, hogy a' fehéri s középszolnoki petitio közt kü-lönbség van, s ez véleményem szerint annyiban igaz, hogy különbözik a' fehéri kérelem a' k. szolnokitól, mert a' kir. biztosságot kérsébből bizonyos már előre, mikép Fehérmegyében törvényesítés történt, a' mit a' közép szolnoki folyamodásból bizonyosan még tudni nem le-hetett. Szóló azon csudálkozik, mikép a' m. főRk már egyszer, midőn t. i. a' turopolyai sérelem tárgyalatott, Horvátország autonómiáját abban keresték, hogy ott országgyűlés ne tartassék, melly a' fonforgó vizzályo-kat kiegyenlíthetné. Most ismét szóló szerint abban ke-resik a' m. főRk a' vgyék autonómiáját, hogy a' kicsa-pongások megvizsgálására küldött kir. biztos ne legyen felelős, vagy csupán a' kormánynak legyen felelős; vagy szóval: minthogy a' kormány constitutionalis országok-ban többnyire mindig politikai pártot, felekezetet ké-pez egy pártnak legyen felelős. A' t. Rdek táblájánál az összes haza képviseltetik, kívánna tehát szóló, hogy a' commissiók a' hazának lennének felelősök. Közfgyel-met ébreszte még egy főisp. báró előadása. A' petitió-nak ugymond mint mindennek e' világos határának kell lenni, különben tömérdek visszaélésre adna alkalmat, ha alaptalan vád nyomán összevissza mindent lehetne

kérni, ha például azt kérik ő felségétől: ne szegje meg a' törvényt. Ez valóság mint kérelem alaptalanságánál fogva sérteni fogna azon fejedelmet, ki a' törvényt nem szegte meg. Mint minden jog úgy a' petíciójog gyakorlásában sem szabad mellőzni a' törvényes formákat. A' tisztválasztási kicsapongásokat illető adatokra nézve jó lélekkel elmondhatni, mikép a' t. Rk e' részben csak taníthatnak de nem taníthatnak. Mi a' főisp. visszaéléseket illeti, ezekre nézve azt mondhatja szóló: lliacos intra muros peccatur et extra. Egyébiránt szóló szerint nem olly időben élünk, hogy a' főispánnak kedve volna a' megyében hatalmaskodni, sőt maholnap elég szerencséseknek fogják magokat tarthatni azon főispánok, kik törvényadta jogaikat gyakorolhatják, mert ha a' főispáni beiktatás becsülettel megtörténik is, de csak hamar elkövetkezik a' tisztválasztás 's e' műtétel alatt a' legtántorultatlanabb jellemű főispán tekintetnek is hajótörést kell szenvedni, pártok keletkeznek, egyik azt tüzi ki magának, hogy a' főispáni tekintély megrohanásával teszi magát népszerűvé; mit teszi a' főispán? kedvez a' hatalmaskodóknak, úgy de ezt észre veszi a' másik párt, szintazon taktikához nyul, ostromlani kezdi a' főispánt 's mindaddig dühösködik, míg valahogy czélt ér, így esik pártok martalékául a' legszilárdabb főispán is, midőn aztán megyei hivatalokra nem az alkalmas 's az úgy nevezett saniorok által is illyeseknek elismert egyedeket jelölhet ki, hanem a' párttömegnek olly kedvencét, kinek ügyetlenségét privative minden józan elismeri, sőt nyilván tudja, hogy a' nép kedvencez iskoláit sem végezte. E' miatt aztán ismét panasz a' főispán ellen, hogy kötelessége szerint alkalmas egyedeket nem jelöl ki. Megvallja azonban szóló, hogy visszaélések történnek főispánok által is; ohajtotta volna hogy már legalább egyszer büntette volna meg a' kormány a' főispáni visszaélést is. A' kir. biztosokra nézve az áll, hogy a' kiküldi, annak tartozik felelni. Egyébiránt én, úgy mond szóló, nem tartanék tőle, ha idejőnének is a' kir. biztosai adatok, csak attól félek, hogy ha a' tanuvalomások dictaturára bocsáttatnának, majd a' tanuk compromittáltatnának 's a' népszerűség az igazság rovására irgalmatlan szerepet fogna játszani. Szeretnő szóló ha a' t. Rk üzenetjökben érintették volna azt is, hogy a' tisztválasztási visszaélések törvények hiánya miatt is eshetnek; 's hisz szóló, hogy ha újra megkérdezték a' t. Rk ez iránt, ismét csak a' főispánt hibáztatnák, pedig sokszor alkotványunk lelkét tevő institutióink engednek részt visszaélésekre. Végül megjegyzi szóló, hogy ha régiebb időkben a' kir. commissáriusok emlékezete fájdalmasan nyomaskodik is kebelünkre ne bántunk, sőt méltányoljuk a' mostaniakat, kik annyi kelemetlenség mellett sem ijednek vissza e' háladatlan foglalatosság elvállalásául 'sat. Egy főispán nem kívánja a' folyamodási csatolványokat a' t. Rk által közöltetni 's ezen módosítással elfogadja az a' i. főispán indítványát. A' szólók közül többen a' t. Rk üzenetét pártolák, de még többen az a' i. főispán indítványához ragaszkodtak. Erre nádor ő fens. a' többséget az a' i. főispán indítványa szerint jelenté ki 's egyszermind azt, hogy nem egyezhetik meg azon elvben, mintha a' kisebbség képviselve nem volna a' követek által; mert a' dolog természetében fekszik, hogy ha a' többség által döntetnek el a' tárgyak, úgy a' kisebbség szava határozatba nem mehet. Ez minden constitutionalis országban így van. Kijelenti azt is, hogy legközelebb ülésben a' kerül. napló iránti üzenet jó tárgyalás alá.

Nov. 23án kerül. ülés, tárgya a' kir. városok rendezése. Z. megye követe kérte a' Rket, hogy miután a' tegnap felszavazattal felruházott N. Bányánál szab. kir. Broznóbánya város mind népesség, mind porták, mind végre nemzetiség tekintetében sokkal előbb áll; tegyenek a' t. Rk olly intézkedéseket, hogy vagy vétessék el N. Bányától a' tegnap adott 1/2 szavazat, vagy a' megállapi ott 16 vokson felül, Broznóbánya kedveért még felszavazat állíttassék föl, annál inkább, mivel a' mennyire szóló emlékezik, e' tárgyban a' végzés elnökileg nem mondatott ki. Az indítvány valamint egy részről az érdeklött városok közt némi dicsekvésekkel teljes előadásokat vont maga után: úgy más részről magoknak a' követeknek is egymás közti meghasonlásra szolgált alkalmul. Némelyek egyetértének Z. megye követével abban, hogy a' fenforgó tárgyban még a' határozat az elnökség által kinemondatott, 's így általok a' vita egész erővel megújított. Ehez képest elmondák mind azokat, miket tegnap, sőt a' választmányi tárgyaláskor is már előadtak, 's ezek nyomán kérték a' Rket, hogy Z. követének kívánatait teljesítsék. Mások ellenben szorosán ragaszkodtak a' múlt hónap 3 utóbbi

napjaiban a' Rk egy része által ritka tüzzel 's kitartással vitatott azon elvhez, hogy az egyszer elnökileg kimondott határozatot csak orsz. ülésben változtathatni meg. Hosszas ismétlésekkel teljes előadások után az indítványozó és pártolói átlátták, hogy az általok sürgetett szavazás elkeseredés 's köz botrány nélkül meg nem történhetik, fentebbi indítványát visszavonta. Elnökség pedig a' mai megállapodást, miszerint a' tegnapi határozat orsz. ülésileg meg nem változtathatóknak nyilvánított, nehogy holnap új vitákra nyitnassék ut, fenhargon kimondotta. Mire a' kerül jegyző a' tegnap felolvasott 395. St a' benne tett igazításokhoz alkalmazva újra felolvasta Végül az elnökség panaszt tőn, miképen közirat alkalmakor az ifjak minapi tilalom ellenére dohányozni tapasztaltattak, nehogy tehát a' Pálffy hg. által szívességből átengedett terem is elvételessék, czélszerűnek látta hogy a' Rk e' részben irnokaiat rendre utassák. Ezen előterjesztés méltányoltván az ülésnek vége lön.

Legújabb. Nov. 23án a' m. fürdek orsz. ülésben a' kerületi napló nyomtatását illető követéblai üzenetet tárgyalák, mi azonban itt ellenző többségre találván, a' végzést nádor ő fens. illy értelemben mondá ki, nov. 24kén a' 109ki kerül. ülésben a' Rdek a' városi követválasztási utasításadról 's követvisszahívásról tanácskoztak, nov. 25kén a' 110ik kerül. ülésben pedig a' fürdek 4dik választásüzenetjökükről, mellyben a' fürdek által javasolt megyés püspök helyett: „megyés püspökök“ kitételiktattatott 's az is világosan kívánták az 5dik üzenetben említett meg miszerint a' tetszésük szerinti használat kifejezés alatt nem érthetnek más, mint az, hogy Horvátország diplom. nyelvül nem használhat egyebet a' magyaron vagy latinon kívül. Ezután a' városi követutastási 's visszahívási viszonyok kerületk folytatódlag szőnyegre.

× Hivatalos közlemény a' Pesten állítandó prot. főiskola tárgyában. Az egyesült főiskolai választmány f. évi februárban hirlapok útján kibocsátott felszólításában világosan kijelentvén, hogy „ha az aláírók közül találkoznának, kik az eredetileg czélba vett pesti ref. főiskolának egyesült vagy is protestáns főiskolára fejleménye miatt ajánlataikat visszavonni akarának: azt a' választmányhoz f. é. június 10kéig küldendő leveleik által nyilvánítsák:“ örömmel jelenti a' választmány, hogy a' két magyar hazából mai napig nem találkoztott egy is, ki az eleve ref. főiskolára tett kötelező ajánlatát az említett okbul megmásolta 's visszahúzta volna; vannak ellenben számosan, kik az előbbi czélra szánt nemes áldozataikat, az általok forrón ohajtott (iskolai) unio esetére megkötötték. A' milly kedvesen hatott e' körülmény a' középponti főiskola létrehozásában fáradozó választmányra: épen úgy azon többrendbeli nyilatkozat 's tudósítások nyomán, mellyek hazánk különböző vidékeiről eddigelé hozzá beérkeztek, nem kételkedik azon való örömet kifejezni: miként említett felszólításában kijelentett azon meggyőződése, hogy az egyesült protestáns főiskola eszméje „a' már létező rokonszenvet csak élesíteni leendő képes; hol pedig még nem volt, teremni fog“ épen nem volt alaptalan. A' hazafiak munkás részvételtől függvén, hogy a' korszerűen rendezendő protestáns főiskola a' haza ifjainak minél előbb megnyillassanak: a' körülmények szerint ideje immár, hogy az eddigi gyűjtések eredményének, a' szükségesség pénzrő mibenlétének megtudása 's a' hozkérpesti alapos intézkedések végett, valamennyi még kin levő aláírási ir és adakozó-könyvecskék beszedessenek. Mire nézve a' választmány által jövő 1844ik évi jőzsefnapi pesti vásár tüzetvén ki határidőül: bizodalommal kéretnek azon t. cz. gyűjtők, kik íveiket 's illetőleg az adakozó-könyvecskéket még be nem küldötték, hogy azokat a' kitett időre pestmegyei levéltárnok és tbiró Kecse Péter urhoz, mint jelenleg az iskolai választmány pénztárnokához, (lakása van a' vgyházban) alkalmilag vagy bérmentesen beküldeni ne terheltessenek. Választmány rendeletéből. Pesten 1843. nov. 23án. Bajka y Endre, jegyző.

A' veszprémmegyei kisdudorvó egyesület alakulási közgyűlését f. é. dec. 9ikén Pápán a' megyei teremben regg. 9 órakor fogja tartani, a' megjelenésre minden részvényes ur hazafiai tisztelettel kéretik. Veszprém nov. 16. 1843. Kolessváry József, egyes. titoknok.

Zólyommegyének ez évi utolsó évnegyedes közgyűlése f. é. nov. 21kén másodalispáni elnöklet alatt nyitvatván meg, annak közérdekű tárgyai köv.: felvetvén mindenek előtt országgyűlési követünk 's illetőleg követünk hat rendbeli jelentései 's ezek közt a' magyar nyelv tárgyában hozott alsótáblai határozatra vo-

natkozólag kelt k. kir. leirat kerülvén szőnyegre, egy részről a' magyar nyelv tárgyában e' folyó országgyűlés alatt készült törvényjavaslat szentesítéséig egész kiterjedésben leendő elfogadása sürgetteték; más részről előadatván: mikép az országgy. KK. és RRnek teljes jogukban áll a' ház belső elrendezése iránt határozást hozni, mikint a' magyar nemzet nemzeti nyelvének terjesztése körül alkotott t. czikkék tanúsítása szerint elég méltányos vala Horv. orsz. irányában, sőt saját nemzetisége kifejlődésének hátra maradásával kellelten tul is nyögött az idegen 's holt nyelv járma alatt 's feltűnő, hogy Horvátország közelítés helyett, jelenleg az eddigi országgy. szokástól eltérőleg követik a' vegyes magyar t. i. vagy latin nyilatkozhatástul utasítások által eltilotta 's egyedül latin nyelvű előadásra kötelezte, 's hogy ez annál feltűnőbb, minél nagyobb figyelemmel tartatják a' Horvátországban létező illyr pártnak nemzetiségünk elleni törekvése 's mind több más e' léggő ismeretes 's nemzeti nyelvű nk diplomatikai állásából és politikai nézetekből merített oknál fogva, a' kérdésem k. k. leirat ellen leendő kimerítő felirás 's ezzel a' magyar nyelv tárgyában i. javaslatnak junctim leendő fölterjesztése szorgalmaztaték, mindazáltal elhatározatott: a' k. kir. leirat egész terjedelmében elfogadtatik 's követünk oda utasittatnak, hogy ezen k. k. leirat elfogadását 's az eddigi százados régi szokással ellenkező törvény alkotásáig leendő fentartását eszközleni iparkodjanak. Jelenté ezután elnök alisp. hogy jelenleg megyénkben tanyázó lovas katonaságiránt, noha ez érdemben a' megye részéről a' közelebbi mult közgyűlésből feliratotta 's httan. annak el vagy nem látása iránt mindeddig semmi rendelet nem érkezett 's hogy a' községekbe vetett takarmány is már nagyobb részben elfogyasztott, minek folytán a' nm. httan. ujlag megkérte hogy e' részben k. intézv. o' megyével minél előbb közleni méltóztassék annál is inkább, mivel a' katonaság mult közgyűlés óta csak nagyobb zavarok elkerülése tekintetéből 's csak a' katonai karnak megkérésénél láttatik el illelőleg. Olvastattak továbbá több rendű k. k. intézvények, mellyek közül a' vastól járandó bányabér (urbura) mennyiségét tudató, mivel ennek kiszolgáltatása szokatlan lenne; 's bizonyos allitóltag Radvány mező 's Zólyom sz. kir. városi vásárokon jelen volt zsidók ügyében, az illető földesuraságot 's birót kihallgattatni 's a' zsidókat felsőbb rendelet értelmében a' bányavárosoktól hét mérföldnyi távolságra eltiltatni rendelő k. k. intézvény, miután az 1840: 29ik t. cz. világos tartalma szerint ez csak a' zsidók lakhatása 's letelepítéséről, nem pedig az ipart és kereskedést előmozdító járás - kelhetésről rendelkeznek 's ez által ezen törvényvel ellenkező minden más törvény szokás és rendelet eltörlesztetnek, e' felett az izraelitáknak bányavárosokba jelenleg is a' kir. httan. által utilevelek adatnának, ezen nézetek bővebb kifejtése, valamint a' vastól adandó bányabéri kérdés mibenlétének megtudása felvilágosítása 's terkvilágosítása különös választmányokra bízott. Ezek nyomán felvetettek a' törvényhatósági körlevelek, mellyek többnyire a' fenálló 's országgyűlési utasítások tervezésére megbízott küldöttséghez utasítottak. Lőcse városnak ismertes körlevele azonban 's Turóc megye az alkotvány mimódoni fentartását tárgyzó, az előbbi ugyan mint a' hazazerte tisztelt nagy férjfunak jellemét gyöngédtelenül érdeklő, az utóbbi pedig mint anyautasításunkkal homlokegyenest ellenkező nem pártoltattak, 's különösen ez utóbbi benne rejlő vetői 's más veszélyes clyek tekintetéből országgyűlési választmányunk által még tárgyalandó leendő. Csanád a' czimek rövidítése ügyében pártoltatásra talált, 's a' jelenkor szelleméhez simulni kívánó megyebeli RR. által az abbani czimzés a' sz. kir. városokra 's követeikre is kiterjesztetett, miről mindena sz. k. város és a' felszólító megye is értesített ni fognák. A' hus ára 11 krjczzárról 12re emeltetett, 's ezen rszabás jövő év 1ső napjával lesz folyamatba veendő. J ö v ő évnegyedes közgyűlésünk határnapjaul febr. 20ka. törvényszékünk kezdeteül pedig mart. 4ke tüzetelt ki. A' gyűlés egyéb tárgyai magány érdekük valának.

Spanyolország.

(A' királyné esküje. A' ministerség bizalmi nyilatkozatot nyert a' cortestől. Barcelona meghódolásra készül.) Nov. 11én délután 2 órakor jelent meg Izabella királyné a' cortesben, jöttét 21 álgylövés tudatá. Az utcák ablakai szőnyegekkkel 's virágokkal voltak borítva, 's a' királyné mindenütt zajos örömelekkel fogadtott. A' tanács elnöke trón elbélépven az evangéliummal, a' királyné rátevé kezét 's értelmes hangon mondá

el az esküt: „Esküszöm isten előtt 's a' szent evangéliumra, hogy az 1837. jun. 28-án kihirdetett spanyol alkotmányt megtartom és megtartatni fogom; hogy a' törvényeket teljesítem és teljesíttetem, csupán azon czélból, hogy a' nemzet jólétét előmozdithassam. Ha mindenben vagy egy részben azok ellen cselekedném, mit most esküvém, ugy ne engedelmességek nekem, sőt mind az, mit illy értelemben tennék, érvénytelen legyen. Isten engem ugy segítjen, ki előtt minden tettemre nézve felelős vagyok!“. Az esküt zajos éljenek követték. Azóta egymást érik a' fényes ünnepek Madridban, mintha legkisebb baj sem zavarta volna meg a' szerencsétlen Spanyolországot. — Izabella királynő a' mostani minisitereséget megerősíté, mely a' cortes által is bizalmi nyilatkozattal tiszteltetik meg. A' fővárosi ügyek ezen békés kifejlése, ugy látszik, engedékenységre hangolá Barcelona makacs lakosait, mert az első alcalde nov. 14-én a' kormánypartiak főhadiszállására ment, alkudozás végett a' város átadására nézve Sanz főkapitány azonnal átadá föltételeit, 's azok megfontolására 48 órát engedett a' városnak. — Híre jár, hogy a' királynő kezét csakugyan a' Coburg-Koháry hgi család, 19 eszt. tagja Leopold fogja elnyerni. —

Anglia.

(O' Connell pörét végtelenné készülnék nyújtani. Udvari hírek). Az O' Connell elleni vádirat 3millió embert emlit, kik a' repeal-gyűlésekben részt vettek. A' mellékesen vádlottak mind állithatnak tanukat, kiknek száma legalább is tízezerre mehet. Warren-Hastings pöre 7 évig tartott, O' Connellé ellenben még ennél is tovább tarthat. Jelenleg a' dublini alkirály palotáját szancokkal biztosítja támadható lázongás ellen a' kor-

mány. — Több lap betegnek hirdeté a' walesi kis hget, (angol koronaörökös) ez azonban csak annyiban való, hogy ő fens. fogzásban szenved. — Egy rebekkaita több társait önként foladá, kik ellen azonnal törvényes keresetet indított a' kir. ügyvéd. — A' methodisták elhatározták, hogy a' legközelebbi 7 év alatt 700 köznapi iskolát fognak fölállítani, melyek mintegy 200 ezer font sterlingbe kerülendnek. — Ugy látszik, hogy Oettingen-Wallerstein hg mint rendkívüli bajor követ parisi és londoni küldetése legkedvezőbb eredményü leend Görögország megnyugtatására 's a' kir. hatalom megszilárdítására. Az alkotmány eszméjében, mint mondják az illető hatalmak már megnyugodtak, 's azt hiszik, hogy az angol alkotmány természetesen a' helyzeti viszonyokhoz módosítva, legcélszerűbb fogna lenni Görögország boldogítására. Ezáltal ki van mondva a' két kamrai rendszer, a' tanácsosi rang örököségével együtt. Egyébiránt vetoval szándékozik felruházni a' görög királyt a' törvényhozásban, melyet föltét 's határ nélkül fogna gyakorolhatni. Eddig legalább a' parisi 's londoni kormányokban állapodék meg. — Bordeaux hget folyvást nagy megelőzesséltüntet ki az angol főnemesség, az áldomásokban nyiltan kimondja, hogy Franciaország trónjának megnyerhetését őszintén kívánja neki. —

Görögország.

(Egy kis felvilágosítás a' lázadók czélja 's a' nép jelleme iránt. A' két kamrai terv.) A' görög események külön színű rajzai sok helyet foglalnak el a' német lapok hasábjain. Nemrég egy panszláv levelező azt írta egy német lapba, miszerint a' bizanci Görögország a' románémet miveltségü nyugattól el a' nagy törzs- és hitrokon moszka birodalomhoz vonzódik. Ezen állítást egy német köv. törtéretekkel czáfolja meg. A' sept. 15-ki láza-

dás után az egyházmegyék parancsot kaptak, hogy a' törvénynek 's az alkotmányos görög trónnak hűséget esküdjének. Az esküformát Zographos, azok egyike, kik a' sept. 15-ki mozgalmat tovább vinni 's Otto királyt elmozdítani iparkodtak, szerkeszté; az esküt 146 egyház tevő le, hanem a' megszabott esküformát csak 3 tartá meg, 143 pedig hozzá tevő Otto nevé 's hűséget esküdött a' törvényeknek 's Otto király alkotmányos trónjának, mi-ből az világosul, hogy a' görög nép nem a' szlávság uralkodójához, hanem nyugati származásu királyához szít. Hogy Otto király trónján megmaradt, azt leginkább a' francia köv. tanácsának köszönetelni; mert midőn a' király elibe aláírás végett azon határozat terjeszteték, melyben ő a' lázadás főnökeinek köszönetet mond, azt hitték, hogy ő inkább leköszön a' koronáról mint köszönetet mondjon előtte kardot villogtatott megtámadóinak; ekkor a' király Piscatory francia köv. fordult tanácsért, 's ez a' nép és ország érdekére, melyért a' királyoknak mindent, még illy aláírást is meg kell tenniök, figyelmezteté Otto királyt, 's így irá alá a' meggyőződése elleni okiratot. — A' görög lapok jelenleg az alkotandó alkotmány elveit feszegetik. Minerva nevű lap minap azt mutogató, hogy Görögországnak két, de nemesség nélküli kamarára van szüksége. Szerinte a' felső kamarának azon férfiakból, kik magokat a' szabadságháboruban kitüntették, 's az egyetem olly oktatóiból, kik már 5 évig tanítottak, kellene állni; ezeket pedig a' király életök fogytáig nevezné ki; a' kamra eleinte csak 25 tagból állna, szükség esetén azonban a' király még 10-et nevezhetne hozzá. — A' belügyminister tervet készíte, mely szerinte a' nemzeti őrség alkotandó volna, ez szerinte csak birtokos polgárokból állana 's ezek 18 éves koruktól 45-ig tartoznának szolgálni. Ő fels. tetszéssel fogadá e' tervet 's aligha nemsokára életbefog az lépni.

ÉRTESÍTŐ.

Gőzhajók járása.

Indulnak: **Pestről Pozsony 's Bécs** felé bazarólag nov. 20-ig mindennap; azután minden második, azaz páros napon, nevezetesen Dec. 2. 4. sat. míg az idő és víz állapota engedi, 7 órakor regg. Pestről **Zimony és Drenkova** felé nov. 29-én reggel 6 órakor. Minden akadály- és alkalmatlanság elhárítása végett a' t. cz. utasok méltóztassanak utazási jegyeket indulás-előtti napon váltatni és szinte akkor a' pogyászt is átvételi nyugtatóvány mellett a' hivatalban átadni.

Geibel Károly pesti könyvárusnál kapható:

Országgyűlési szállás.

Eredeti vigj. 4 felv. Irta **Vachot Imre.** Pesten, 1844. Velinen, Boritékba fűzve 40 kr. pp.

Pfeffermann Péter,

szem- és fogorvoslás mestere Pesten, Dorottya utczában, a' casino átel- lenében, első emeleten, balról, tisztelettel jelentheti szerencsés, hogy műtantázásról visszatérvén, nagymennyiségű 's mindennemű zománc- és csontfogakkal el van már látva. Ő maga is eróművész, minélfogva ígérheti, hogy legnagyobb megeléglésre mindent elkövetend, mit hosszas évi gyakorlat és tapasztalás által tanult, mivel pedig szorgalom és tanulmány követ- kéztében most olly helyzetbe jutott, hogy mindent személyesen készíthet, áru 's készítményeinek ára igen csökkent. Ismételve ajánlja rendkívüli jósa- gu fogpépét (Zahnpasta) is, mely legjobb eredményü 's igen kedvező ovószernek tekintethetik. Fogbajban szenvedőknek rendel reggel 9—11 ó- ra 's délutáni 3—4 közt, szembetegeknek pedig délut. 2—3ig. Szegények, illő bizonyítványokkal ellátva, gyógyítást és gyógyszerert ingyen kapnak. 3-3

Árcsökkenési hirdetés.

A' nm. udv. kam f. é. october 31-én 39290, szám alatt kelt kegyes rendeleté- nél fogva a' m. k. építő főigazg. részéről ezennel közhírré tétetik, hogy a' szolno- ki hidépítésre szükséges építési cserfa szállítása Munkácsra f. é. dec. 11-dikén tartandó árcsökkenés alkalmával azon vállalkozónak fog engedtetni, ki az a- lantabb, mérték szerint kijelelt, építé- si fát egészen ép és minden hibától ment törzsökben a' legjutányosabb áron e- gész az építéshelyig Szolokra szállítani ajánlkozik.

Ez okból mind azon erdőtulajdono- sak, faárusak és egyéb szállítványvál- lalkozók, kik az említett építési fa kezelését elvállalni hajlandók és egy- szersmind az 5 petes bánatpénzt 520 pgó fiban árcsökkenés előtt letenni képe-

sek, mely a' vállalkozónak a' leteendő kétszemes biztosítéki összegbe fog be- számíttatni, mely biztosíték azonban a' kötelezvények felsőbb helyről elkövet- kezendő helyeslése után, kamatozható státuspapírok, v. házakra, földekre 'stb. szóla 's törvényes alakba öltött bejegyzé- si oklevelek beadása által megváltha- tó leszen, f. é. dec. 11-re Munkácsra a' k. sóhiv. épületbe megjelenni kéretnek. A' szállítandó építési fa következő darabokból áll:

- 1) ¹³/₁₆ hüvelykes durván, azonban négyszögüen megfaragott, vagy kere- ken kisebb átmérőjében 17 hüvelyknyi erős tölgyfa.
- 2) törzsök, mindenik 5 öl hosszú 90 — — — 4 — —
- 2) ¹³/₁₃ hüvelykes durván faragott négyszögü, vagy kisebb átmérőjében 15 hüvelyket érő tölgyfa.

45 törzsök, mindenik	10 ⁰ -3' hosszú
162 — — —	10 ⁰ -0' —
99 — — —	7 ⁰ -1' —
9 — — —	6 ⁰ -0' —
4 — — —	5 ⁰ -0' —
27 — — —	4 ⁰ -2' —
81 — — —	4 ⁰ -0' —

3) ⁷/₂ hüvelyknyi durván faragott négyszögü, vagy kisebb átmérőjében 9 hüvelyknyi tölgyfa

360 törzsök, mindenik	7 ⁰ -4' hosszú
95 — — —	6 ⁰ -0' —
16 — — —	5 ⁰ -0' —

Határidőnek, melyre a' fenkitett fa helyre szállítandó leszen, a' köv. 1844. é. sept. utolsó napja állapittatik meg u- gyan, a' törzsökök vágásának azonban még e' tél folytában mulhatlanul meg kell történnie.

A' kötelezvényi föltételek, valamint a' kiküáltási ár, a' m. k. építő főigazg. Budán, v. a' k. sóhivatalnál Munkácsra naponta megtekinthetők.

Azon esetben, ha a' vég ígéreti ár a' kiküáltási árt felül nem haladja, további ajánlatok nem fogadtatnak el. A' m. kir. építő főigazg. által, Budán nov. 9. 1843. 2-3

PÉNTEKEN, dec. 1-jén megy véghez az 1839-iki kölcsön húzása 230 ezer pgó for. főnyertessel; társasá- gi sorsok egész 's ötöd kötelezvényekre legjutalmasb áron kaphatók Liedemann B. Ferencz boltjában a' *szép magyar- nőnel.* —

Halászlati árverés.

Cs. kir. Ráczevi urodalom főtisztí ré- széről közhírré tétetik hogy ezen urod. tartozó dunai, és tóbeli halászlati jog- gok (tanyánkint) a' promontoriumi fő- tisztí hivatalnál, regg. órákban tartan- dó nyilvános árverés utján f. évi dec. 2k-án haszonbérbe kiadandók.

A' bérleti szándékoztók szükséges bánatpénzzel ellátva a' fenkitett időre 's helyre hivatalosak. Kelt Promontóriban nov. 15-én 1843. 3-3.

Tek. Vasmegeének f. e. sept. 11-ki közgyűlése 2006 sz. végzéséhez képest, Sárvac m. városban, a' helyszínen, néhai Kuczer Antal ur árváit illető emeletes ház a' főtüzében több apró hozzá tarto- zó melléképülettel és szántóföldekkel e- gyütt, vagy részenként a' t. ns. megye jóváhagyása fentartása mellett jövő 1844 febr. 26-án árverés utján eladatnak. Kelt Ostffy-Asszonyfalván nov. 15-dikén 1843. Ostffy Sándor, t. ns. vasmegeei szolgabíró. 3-3.

Balázsfalvai Kis Károly urnak, ns Pest- megyében keblezett szab Kecskemét m. városától mintegy 2 órányi távolságu 's Baumgarten testvéreknek kézi zálog- képen átadott ágasegyházi pusztá- beli rész birtoka f. é. dec. 20-án a' hely- színen tartandó közárverés utján azona- nali készpénz fizetésért eladandó. Kelt Pesten nov. 18-án 1843. Simonyi József, t. pestmegeei eskütt, mint végrehajtó bíró. 3-3

Gabonaár

váltó garasban, Pesten pesti, egyebütt pozs. mérőt értve.

	Tíztabárta.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukorica
Pesten, nov. 24. (pesti m.)	101-120	68-80	56-64	46-55	45-52	50-55
Komárom, oct. 11. (posz. m.)	98-105	66-92	—75	62-68	43-45	82-92
Szegeden, oct. 11. „ „	— 55	— 40	—	— 26	— 28	— 40
Pécsét, oct. 24. „ „	70-75	—55	45-50	—40	—32	—46
Baján, oct. 28. „ „	47-60	32-37	31-33	22-24	20-21	—40
Mosonyban, nov. 9. „ „	85-110	55-60	58-66	36-45	23—	44—
Miskolczon, „ 18. „ „	58-60	33-40	31-33	22-24	28—	25-30
Új Beccsén, sept. 18. „ „	55-70	—50	—	—25	—35	35-40

Pénzkelet: Bécs, nov. 23-án 5 petes stát. kötel. 110; 4 petes: 100; 1831-ki 'út. költs. 742; 1839-ki 292 ft. peng. pénz.